

Šifra modula	BAN 301	Fakultet	PMF

Modul
BIOANTROPOLOGIJA (A)

NASTAVNI PROGRAM

A. OPĆI PODACI

Fakultet	Prirodno-matematički				
Odsjek	Biologija				
Smjer	Nastavnički, Biohemija i fiziologija, Genetika, Mikrobiologija				
Semestar	V				
Naziv modula	Bioantropologija				
Tip modula	Obavezni				
Broj kreditnih bodova	6				
Kontakt sati	Ukupno	Predavanja	Vježbe	Seminari	Konsultacije
	120	45	45	15	15
Samostalni rad (sati)	30				
Obavezni prethodno položeni moduli	Histologija i embriologija životinja i čovjeka, Sistematika hordata, Uporedna anatomija životinja i čovjeka, Opća genetika				
Modul relevantan za module	Genetika, Evolucija, Biomedicina				
Nastavno osoblje					
– Nastavnik – nosilac modula	Prof. dr. Damir Marjanović				
– Ostali nastavnici	–				
– Asistent	Mr. Senad Šljuka				

B. CILJEVI MODULA

Sržna intencija realizacije priloženog programa je proučavanje *temporalne* i *spacijalne* promjenljivosti pripadnika vrste *Homo sapiens* i njenih najbližih fosilnih i recentnih srodnika. Sticanje neophodnih znanja iz ove oblasti ostvaruje se kauzalnim razmatranjem međusobnih relacija i osobnosti najznačajnijih faktora i etapa procesa hominizacije te suštine individualne i grupno–populacijske promjenljivosti fosilnog i recentnog čovjeka.

C. SPECIFIČNI ZADACI MODULA

Vertikalnu ovoga programa čine odnosi između *manifestacija*, *tipova*, *faktora*, i *nivoa* biodiverziteta ljudske vrste, odnosno njene promjenljivosti u prostoru (*varijacije*) i vremenu (*varijabilnosti*) i holistička uloga kulture kao njene ključne adaptacije na specifično mjesto u općoj ekonomiji prirode. Posebni zadaci su usmjereni ka spoznaji prirode i sveopćeg

antropološkog značenja međuindividualnih i međugrupnih bioloških razlika u recentnom čovječanstvu, uključujući i analizu osnovnih mjera genetičke heterogenosti humanih populacija.

D. OČEKIVANI REZULTATI NASTAVNOG PROCESA

Realizacija ciljeva i zadataka ovog modula doprinosi razvoju svijesti o neophodnosti holističkog pristupa proučavanja ljudske vrste kao biološkog i društvenog bića. To omogućava spoznaju prirode, suštine i značenja bioloških sličnosti i razlika među ljudskim individuaama i populacijama i otvara savremene poglede na neutemeljenost postojećih oblika diskriminacije proistekle iz nenaučnih i tendencioznih tumačenja konsekvenci biološke i socio-kulturološke različitosti.

E. SADRŽAJ NASTAVNOG PROCESA

Br.	Nastavne teme i jedinice	Sati rada					
		Kontakt					Samo- stalno
		P	V	S	K	Ukupno	
1	<i>Relacije antropologije u sistemu prirodnih i društvenih nauka: Čovjek kao misaono i kulturno biće. Bioantropologija i socioantropologija. Podjela bioantropologije prema problemu proučavanja.</i>	3	–	–	1	9	3
2	<i>Proces antropogeneze: Antropogeneza u općeprirodnom evolucionom sistemu. Faktori antropogeneze: Antropogeneza i opći faktori organske evolucije. Osobeni činioci procesa antropogeneze. Faze i etape procesa hominizacije. Neka futurološka pitanja biologije čovjeka.</i>	14	15	5	5	42	10
3	<i>Biodiverzitet recentnog čovjeka: Priroda i izvori promjenljivosti. Genetička i negenetička promjenljivost. Tipovi promjenljivosti. Kvalitativna promjenljivost i antroposkopija. Kvantitativna promjenljivost i antropometrija. Nivoi promjenljivosti. Individualna promjenljivost i ontogeneza. Individualna konstitucija i osnovi biotipologije čovjeka.</i>	15	25	5	5	58	10

4	<i>Grupna i filogenetska promjenljivost recentnog čovjeka: Genetička struktura ljudskih populacija. Ljudske "rase" i rasni problemi – klasični i savremeni koncept "rase". Bioantropološki i društveni argumenti protiv rasizma i drugih oblika diskriminacije.</i>	9	5	5	3	16	5
5	<i>Demografska bioantropologija: Demografski metodi. Problemi procjene adaptivne vrijednosti savremenih ljudskih populacija. Biološki aspekti strukture stanovništva.</i>	4	–	–	1	5	2
Ukupno		45	45	15	15	120	30

F. PROVJERA ZNANJA I OCJENJIVANJE

<i>Provjera znanja – kriteriji</i>			<i>Ocjenjivanje</i>		
Kriterij	Maksimalni broj bodova	Bodovi za prolaz	Osvojeni broj bodova	Ocjena	
				BiH	ECTS
Pohađanje nastave	10	8	< 60,00	5	F
Angažman u nastavi	10	6	60,00 – 67,99	6	E
Testovi ¹	20	10	68,00 – 75,99	7	D
Seminarski rad ²	15	10	76,00 – 83,99	8	C
Projekat ³	15	10	84,00 – 91,99	9	B
Pismeni završni ispit	30	16	92,00 – 100	10	A
Ukupno	100	60			

¹ Ukupno **2 testa** tokom semestra – poslije svakih **20 sati** predavanja. Oba testa – maksimalno po **10 bodova**.

² Ocjenjuje se:

- a) kvalitet pisanog rada: do **10 bodova** (pristup temi – do **2 boda**, obrada teme i struktura rada – do **4 boda**, literatura – do **2 boda**, grafički i drugi prilozi – do **1 bod**, stil – do **0,5 bodova**, tehnička opremljenost rada – do **0,5 bodova**) i
- b) kvalitet prezentacije: do **5 bodova** (prosjeak ocjene koju daju studenti i ocjene koju daje nastavnik)

³ Grupni projekat osmišljen sa nastavnikom, realizovan i prezentiran tokom semestra.

Ocjenjuje se:

- a) kvalitet projekta i pisanog izvještaja: do **10 bodova** (pristup i originalnost – do **3 boda**, obrada i struktura – do **5 bodova**, literatura, prilozi, stil, tehnika – do **2 boda**) i
- b) kvalitet prezentacije: do **5 bodova**

G. LITERATURA

Obavezna

Hadžiselimović, R. (2005). *Bioantropologija – Biodiverzitet recentnog čovjeka*. Institut za genetičko inženjerstvo i biotehnologiju, Sarajevo.

Hadžiselimović, R., Lelo, S., & Šljuka, S. (2011). *Bioantropološki praktikum*. Autorizirana skripta, Odsjek za biologiju Prirodno-matematičkog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo.

Dopunska

Boaz, N. T., Almquist, A. J. (1999). *Essentials of Biological Anthropology*. Prentice Hall, New Jersey.

Dobžanski, T. (1982). *Evolucija čovječanstva*. Nolit, Beograd.

Hadžiselimović, R. (1988). *Uvod u teoriju antropogeneze*. Svjetlost, Sarajevo.

Mader, S. S. (2000). *Human Biology*. McGraw–Hill, New York.